

ΒΑΛΕΡΙΑ / ΧΡΟΝΟΣ

Αφήνω το στοχασμό για το χρόνο στους φιλοσόφους, μπορώ όμως να σκεφτώ συλλογιστώ τη σχέση μου με το χρόνο, η οποία πάντα, από τότε δηλαδή που με θυμάμαι, ήταν αυτή που σήμερα θα λέγαμε μια περίπλοκη σχέση.

Κατά κανόνα νομίζουμε ότι η συνείδηση της διαχρονικότητας ανήκει αποκλειστικά στους ενήλικους αλλά εγώ δεν συμφωνώ απολύτως, γιατί, όπως γράφει η ΖυράνναΖατέλη, κι η παιδική ηλικία έχει τη δική της αρχαιολογία. Όταν ήμουν παιδί, περίπου έξι ή επτά χρονών, στη ζωή μου υπήρχαν δυο είδη χρόνου: ο κυκλικός χρόνος και ο γραμμικός χρόνος. Ο κυκλικός είχε να κάνει κυρίως με τις εποχές, με τις γιορτές όπως τα Χριστούγεννα και το καρναβάλι, με την αρχή και το τέλος των καλοκαιρινών διακοπών. Επρόκειτο δηλαδή για έναν προβλέψιμο και καθησυχαστικό χρόνο, κατά τον οποίο κάθε πράγμα έπρεπε να επαναλαμβάνεται και να γυρίζει πάντα. Αντίθετα, ο γραμμικός χρόνος περνούσε και δεν γύριζε πια, πράγμα που με ανησυχούσε πολύ. Ήταν εκείνος των θανάτων (των παππούδων, για παράδειγμα, και των ζώων μου). Μόλις πήγα στην πρώτη Δημοτικού, άρχισα να γράφω ένα ημερολόγιο, στο οποίο το κύριο θέμα δεν αποτελείτο από τα πράγματα που έκανα καθημερινά αλλά από την ακριβή καταγραφή όλων των πραγμάτων που γίνονταν γύρω μου, έστω κι ασήμαντα. Ακόμα κρατάω τα τετράδια με το σωστό κατάλογο όλων των αντικειμένων που βρίσκονταν πάνω στο τραπέζι του υπνοδωματίου μου: παιχνίδια, Λέγκο, κούκλες, βιβλιάρκια με τους τατίλους τους, ή με την ακριβή τοποθέτηση των φυτών ή των λουλουδιών που γεννούσαν ή πέθαιναν κάθε εβδομάδα στον κήπο μας. Η σημασία αυτής της τρελής καταλογράφησης ήταν ότι όλα τα ανεπανάληπτα πράγματα δεν θα χάνονταν εντελώς αν εγώ τα αποθήκευα όλα μέρα με τη μέρα. Αφού κατάλαβα ότι εγώ ανήκα στο γραμμικό χρόνο, έπειτα άρχισα να καταγράφω όλα αυτά που γίνονταν και σ' εμένα, ώστε να μη χαθούν για πάντα.

Σαν έφηβη ευτυχώς δεν ενδιαφερόμουν πια για την διαχρονικότητα αλλά μάλλον για τη διαχείριση του χρόνου. Θυμάμαι ότι με εντυπωσίαζαν πολύ οι λέξεις του Σένεκα για την βραχύτητα της ανθρώπινης ζωής όταν τις διαβάσαμε στο σχολείο, δηλαδή ότι η ζωή μας δεν είναι σύντομη αλλά εμείς οι άνθρωποι την κάνουμε να φαίνεται σύντομη με μάταιες δραστηριότητες.

Αφού έγραφα ακόμα στο ημερολόγιό μου, αντελήφθην ότι όλες οι σελίδες ήταν γεμάτες με πράξεις που φαινόταν αναγκαίες στη στιγμή που τις έκανα (κάθε μέρα να κοιτάζω τηλεόραση, να διαβάζω για το σχολείο, κλπ) αλλά μετά από χρόνια, διαβάζοντας το τι έγραφα, σίγουρα θα καταλάβαινα ότι ολόκληρη ζωή μου είχε περάσει μέρα με τη μέρα σε πράξεις όπως αυτές. Επομένως ένιωθα ότι έπρεπε να χρησιμοποιήσω τον χρόνο μου καλύτερα και γέμισα τις μέρες μου με χρήσιμες πράξεις: όπως να σπουδάσω μια άλλη ξένη γλώσσα, να ενδιαφερθώ πιο πολύ για την πολιτική, να μάθω να παίζω την κιθάρα, να διαβάσω όλα τα βιβλία που μπορούσα, όλα αυτά με άγχος να μην χάσω ούτε μια στιγμή χρόνου.

Όταν ήμουν στο πανεπιστήμιο δεν με ενδιέφερε ούτε η διαχρονικότητα ούτε η διαχείριση του χρόνου αλλά οι ευκαιρίες. Η αγαπημένη μου ελληνική λέξη τότε ήταν «καιρός», δηλαδή ευκαιρία. Δεν φοβόμουν να περάσει ο χρόνος, αφού χρόνο νόμιζα ότι είχα απεριόριστο, αλλά με φόβιζε μάλλον η πιθανότητα να χάσω ευκαιρίες. Γι αυτό άρχισα να ταξιδεύω όσο πιο συχνά μπορούσα, ώστε να γνωρίσω όσο περισσότερα άτομα ήταν δυνατό, έχοντας την πεποίθηση πως ήταν καλύτερα τα λάθη παρά η θλίψη ή η πίκρα.

Όταν έγινα τριάντα χρονών είχα την εντύπωση ότι η εποχή των πολλών ευκαιριών κάπως είχε τελειώσει γιατί, αν και προσπαθούσα να πάρω όλες τις ευκαιρίες, όσες έπαιρνα, τόσο πιο πολλές έχανα. Ένα από τα καλύτερα βιβλία που διάβασα πρόσφατα είναι *Τα χρόνια* της γαλλίδας συγγραφέα Ανιέρν, χάρη στο οποίο μπόρεσα τελικά να συμφιλιωθώ και με την διαχρονικότητα και με την πίκρα. Πρόκειται για μια αυτοβιογραφία που γράφεται στον τρίτο πρόσωπο: η συγγραφέας περνάει σχεδόν από τα εβδομήντα χρόνια της ζωής της σε σχέση με την κοινωνία, ελέγχοντας τον πολιτισμό των διάφορων εποχών. Αυτό που προκύπτει είναι ότι πολλές από τις επιλογές που κάνουμε στη ζωή μας δεν εξαρτώνται μόνο από μας, αλλά συχνά οφείλονται στην εποχή που ζούμε, δηλαδή όλες οι αποφάσεις μας είναι σωστές στη στιγμή που τις παίρνουμε,. Επομένως δεν έχει σημασία η θλίψη, αφού πολλές φορές φταίει ο χρόνος ο ίδιος για τα λάθη μας.